

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

ของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

Factors Affecting the Adoption of Good Quality Hom Mali Rice Production Adhering to Good Agricultural Practice of Farmers in Borabue District of Maha Sarakham Province

ธงชัย เสาศาమా (Thongchai Saosama)* สมจิต โยชะคง (Somchit Yotakhong)**

สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1)สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานของเกษตรกร(3)สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิ (4)ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม และ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ร่วมโครงการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ปี 2553 ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 150 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า(1)เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.58 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพหลัก ทำการเกษตร มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ย 125,102.83 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (2) เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับมาก และแหล่งความรู้ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก (3) มีการปลูกข้าวหอมมะลิเฉลี่ย 8.14 ไร่ต่อครัวเรือน ทำนาโดยอาศัยน้ำฝน ได้ผลผลิตเฉลี่ย 392.02 กิโลกรัมต่อไร่ (4) ระดับการยอมรับ โดยภาพรวมเกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยคงที่ ให้การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด การยอมรับมากในระดับสูงสุด คือประเด็นด้านที่ดิน ปัจจัยด้านการผลิต โดยภาพรวมยอมรับอยู่ในระดับมาก การยอมรับมากในระดับสูงสุดคือ ประเด็นด้านการยอมรับของตลาด ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติ ตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด การยอมรับมากในระดับสูงสุด คือประเด็นด้านการใช้วัตถุดิบตราขายทางการเกษตร : ใช้ตามคำแนะนำของฉลาก ส่วนปัจจัยผันแปร โดยภาพรวมเกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง การยอมรับปานกลางในระดับสูงสุดคือ ประเด็นด้านพืชปุ๋ยสด (5) เกษตรกรมีปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหามากในระดับสูงสุด คือ ประเด็นปัจจัยผันแปรด้านทุน ส่วนข้อเสนอแนะ เกษตรกรอยากได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ขอเงินสนับสนุนจาก อ.บ.ต.ขายข้าวได้ในราคาสูง และแหล่งน้ำในการปลูกข้าวต้องสะอาด

คำสำคัญ การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี ระบบเกษตรดีที่เหมาะสม จังหวัดมหาสารคาม

* ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช saosama790@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช dr.somchit@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช seesang@hotmail.com

Abstract

The objectives of this study were to study (1) social and economic fundamental state of farmers in Borabue District, Maha Sarakham Province who participated in the project of good quality Hom Mali Rice production adhering to good agricultural practice in 2010; (2) their basic knowledge and their knowledge sources; (3) the state of their Hom Mali Rice production; (4) factors affecting their adoption of good quality Hom Mali Rice production adhering to good agricultural practice; and (5) their problems and suggestions on Hom Mali Rice production.

This study was a survey research. The population in this study were 150 farmers in Borabue District, Maha Sarakham Province who participated in the project of good quality Hom Mali Rice production adhering to good agricultural practice in 2010. The data were collected by using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by instant computer programs were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and range.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the studied farmers were male. Their average age was 54.58 years old. They were educated at lower primary level. Their main occupation was a farmer. Their average total income was 125,102.83 Baht per family per year. (2) Their basic knowledge of Hom Mali Rice production was at much level, and they were transferred knowledge from officials in the Agricultural Extension Department at much level too. (3) The average of their area used for growing Hom Mali Rice was 8.14 Rai per family. Rain was the main water source for their farming. The average of their Hom Mali Rice productivity was 392.02 Kg/Rai. (4) The factors which affected their adoption of good quality Hom Mali Rice production adhering to good agricultural practice at much level were stable factors, that it is most level in land issue, production factors, that it is most level in adoption of marketing issue, regulations and production procedure adhering to good agricultural practice, that it is most level in the use of hazardous substances in agriculture : Use the instructions of the label issue. while variable factors generally affected their adoption at medium level, that it is most level in manure issue. (5) Considering their problems with Hom Mali Rice production, it was found that they generally had problems at medium level, that it is most level in capital issue. They suggested that they should have been supplied with materials and tools/equipment by related sectors, and some of their capital should have been supported from the Sub-District Administrative Organization. The selling price of Hom Mali Rice should have been high. And water sources for their farming should have been clean.

Keywords: Good quality Hom Mali rice production, Good agricultural practice, Maha Sarakham Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ในปีการผลิต 2552 มีพื้นที่การปลูกข้าวในปี รวมประมาณ 2,163,222 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 80 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด (2,714,271 ไร่) ได้ผลผลิตรวม 984,266 ตันข้าวเปลือก ผลผลิตเฉลี่ย 455 กก./ไร่ มีเกษตรกรอาชีพทำนาหรือชาวนา จำนวน 168,596 ครัวเรือน ผลผลิตข้าวเพียงพอต่อความต้องการบริโภคของประชาชนและเหลือเพื่อการจำหน่ายปีละ 700,000 ตันข้าวเปลือก สามารถทำรายได้สู่จังหวัดปีละ 8,400 ล้านบาท ตามแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2555 ยุทธศาสตร์ คือ ส่งเสริมการผลิตพืชเศรษฐกิจโดยใช้ระบบเกษตรที่ที่เหมาะสม (GAP) เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน (สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม 2553:1-2)

การยอมรับ หมายถึง กระบวนการที่จะนำไปสู่ความเชื่อในสิ่งที่ได้รับ เป็นกระบวนการทางจิตที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับข่าวสารหรือสิ่งที่ไปกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจ ผลที่ตามมาคือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะและการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม

จากสภาพผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะเรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการผลิตข้าวหอมมะลิมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต ปริมาณการใช้ (อัตราการใช้ต่อไร่) สูงขึ้นทุกปี ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นในขณะที่เดียวกันผลผลิตต่อไร่ยังเท่าเดิม ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนจากการทำนาประกอบกับการใช้สารเคมีอื่น ๆ เช่น สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งทำให้ระบบนิเวศ สภาพแวดล้อม ในไร่นาเปลี่ยนไป ก่อให้เกิดการระบาดของศัตรูพืชเป็นประจำ จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการรณรงค์ให้เกษตรกรหันมาผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวหอมมะลิ แต่การยอมรับในหลักการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ที่เหมาะสมมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัยและมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรได้นำไปปฏิบัติตามตลอด หรือปฏิบัติตามได้ระยะหนึ่งแล้วหยุดทำ ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อนำเอาผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ที่เหมาะสม ปี 2553 ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น 150 ราย ศึกษาประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างเนื่องจากประชากรที่ศึกษามีจำนวนน้อย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิด และแบบปลายปิด แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดย ได้ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ (Pre-test) กับเกษตรกรที่มีอาชีพและดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร 20 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของ ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งความรู้พื้นฐานเท่ากับ 0.83 ระดับการยอมรับเท่ากับ 0.96 ระดับปัญหาของเกษตรกรเท่ากับ 0.91 และปรับปรุงแก้ไขก่อนจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

1. ออกหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ขอความอนุเคราะห์เกษตรจังหวัดมหาสารคาม ในการประสานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
2. ออกหนังสือจากสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ขอความอนุเคราะห์เกษตรอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรร่วม โครงการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ที่เหมาะสม ปี 2553
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรร่วมโครงการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ที่เหมาะสม ปี 2553 อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2555 โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

- 3.1 จัดทำแผนการปฏิบัติงาน การออกเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรจากเกษตรกรร่วม โครงการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ปี 2553 อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
- 3.2 จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะต้องใช้ในการสัมภาษณ์ให้พร้อมและเพียงพอ
- 3.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอบรบือที่เกี่ยวข้องเพื่อนัดหมายเกษตรกร ให้ผู้วิจัยออกไปสัมภาษณ์
- 3.4 ผู้วิจัยออกไปสัมภาษณ์ข้อมูลเกษตรกร ที่ได้นัดหมายแต่ละตำบลด้วยตนเองแล้วนำข้อมูลที่ต้องการและสมบูรณ์มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความหมายและการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 54.58 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.66 คน เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ร่วมโครงการทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มลูกค้า ชกส. และกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ได้เข้ารับการฝึกอบรมทุกราย โดยได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด มีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร ส่วนใหญ่การครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 17.11 ไร่ต่อครัวเรือน เครื่องมือ/เครื่องจักรกลการเกษตร ส่วนมากใช้มอเตอร์ไซค์และรถไถเดินตาม แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร เกษตรกรทั้งหมดใช้ทุนของตนเอง รองลงมาคือจากกองทุนหมู่บ้าน และ ชกส. มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ย 125,102.83 บาทต่อปีต่อครัวเรือน
2. ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร
ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยที่ใช้อยู่ในระดับปานกลาง และความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับน้อย และระดับความรู้ส่วนใหญ่เกษตรกรมีระดับความรู้มาก แหล่งความรู้พื้นฐานของเกษตรกรได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นเกษตรกรได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย
3. สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 8.14 ไร่ เป็นนาดอน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ปลูกข้าวเฉพาะฤดูนาปี มีการปลูกทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า เป็นข้าวเจ้าพันธุ์ข้าวมะลิ 105 และเป็นข้าวเหนียวพันธุ์ กข.6 ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการปลูกข้าวทั้ง 2 วิธี คือ บักดำและหว่านข้าวแห้ง มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนการปลูกข้าว ทำนาโดยอาศัยน้ำฝน เกษตรกรทั้งหมดได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิจากทางราชการ ใช้เมล็ดพันธุ์ นาคา เฉลี่ย 5.49 กิโลกรัมต่อไร่ นาหว่านเฉลี่ย 13.99 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรทุกรายใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าว ส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยช่วงระยะข้าวกำลังตั้งท้องและช่วงแตกกอ มีการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว การตัดสีนึ่งเก็บเกี่ยวข้าวจะพิจารณาจากเมล็ดข้าวว่าสุกแก่ทั้งรวง ในการเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคน การนวดข้าวจะใช้เครื่องนวด การตากข้าวเฉลี่ย 4.5 วัน การเก็บรักษาจะเทกองไว้ในยุ้งฉางที่ป้องกันนกกหรือหนูได้ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนปลูกข้าว เฉลี่ย 2,504.67 บาทต่อไร่ และได้ผลผลิตเฉลี่ย 392.02 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.93 บาท
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรเกษตรกรให้การยอมรับ ดังนี้
  - 1) ปัจจัยคงที่ ให้การยอมรับอยู่ในระดับมากทั้งหมด การยอมรับมากในระดับสูงสุด คือประเด็นด้านที่ดิน
  - 2) ปัจจัยผันแปร โดยภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในส่วนเมล็ดพันธุ์ ทุน และน้ำมันเชื้อเพลิง เกษตรกรยอมรับอยู่ในระดับมาก ส่วนพืชปุ๋ยสด ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าวเกษตรกรให้การยอมรับ อยู่ในระดับปานกลาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

- 3) ปัจจัยด้านการผลิต ภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ยกเว้นกระบวนการผลิต เกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง
- 4) ข้อกำหนดวิธีปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการบันทึกข้อมูล เกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรมีปัญหาลงอยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

N = 150

ประเด็น	ระดับการยอมรับ						μ	S.D	ความหมาย	อันดับ
	มาก		ปานกลาง		น้อย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
1. ปัจจัยคงที่							2.54	.402	มาก	
1.1 ที่ดิน	118	78.7	32	21.3	0	0.0	2.79	.44	มาก	1
1.2 แรงงาน	77	51.3	69	46.0	4	2.7	2.49	.552	มาก	2
1.3 วัสดุอุปกรณ์	71	47.3	78	52.0	1	0.7	2.47	.514	มาก	3
1.4 การจัดการ	69	46.0	77	51.3	4	2.7	2.43	.549	มาก	4
2. ปัจจัยผันแปร							2.27	.440	ปานกลาง	
2.1 เมล็ดพันธุ์	74	49.3	76	50.7	0	0.0	2.49	.502	มาก	1
2.2 ทุน	69	46.0	80	53.3	1	0.7	2.45	.513	มาก	2
2.3 น้ำมันเชื้อเพลิง	65	43.3	76	50.7	9	6.0	2.37	.597	มาก	3
2.4 ฟ้าปุยสด	71	47.3	54	36.0	25	16.7	2.31	.741	ปานกลาง	4
2.5 ปุย	62	41.3	70	46.7	18	12.0	2.29	.671	ปานกลาง	5
2.6 สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว	14	9.3	79	52.7	57	38.0	1.71	.628	ปานกลาง	6
3. ปัจจัยด้านการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม							2.47	.373	มาก	
3.1 การยอมรับของตลาด	118	78.7	29	19.3	3	2.0	2.77	.469	มาก	1
3.2 ความปลอดภัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค	84	56.0	66	44.0	0	0.0	2.56	.489	มาก	2
3.3 ความมั่นคงในอาชีพ	82	54.7	67	44.7	1	0.7	2.54	.513	มาก	3
3.4 เทคโนโลยีและความรู้เกี่ยวกับการผลิต	82	54.7	65	43.3	3	2.0	2.53	.540	มาก	4

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

3.5 การถ่ายทอดเทคโนโลยี	77	51.3	67	44.7	6	4.0	2.47	.576	มาก	5
3.6 รูปแบบและสื่อในการส่งเสริมการผลิต	72	48.0	75	50.0	3	2.0	2.46	.539	มาก	N = 150

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการยอมรับ						μ	S.D	ความหมาย	อันดับ
	มาก		ปานกลาง		น้อย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
3.7 นโยบายในการผลิตข้าวหอมมะลิ	71	47.3	71	47.3	8	5.3	2.42	.594	มาก	
3.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	59	39.3	86	57.3	5	3.3	2.36	.547	มาก	
3.9 กระบวนการผลิต	31	20.7	111	74.0	8	5.3	2.15	.488	ปานกลาง	
4. ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิ				2.50	.324	มาก				
คุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม										
4.1 การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร:	126	84.0	20	13.3	4	2.7	2.81	.454	มาก	
ใช้ตามคำแนะนำในฉลาก										
4.2 แหล่งน้ำ: น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่	104	69.3	43	28.7	3	2.0	2.67	.512	มาก	
ก่อให้เกิดการปนเปื้อน										
4.3 การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว							2.59	.415	มาก	
4.3.1 วิธีการเก็บเกี่ยวจะต้องไม่ก่อให้เกิด	115	76.7	32	21.3	3	2.0	2.75	.480	มาก	
อันตรายต่อผลผลิต										
4.3.2 สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาด อากาศ	84	56.0	66	44.0	0	0.0	2.56	.498	มาก	
ถ่ายเทได้ดี										
4.3.3 ข้าวเปลือกมีความชื้นประมาณร้อยละ 14	74	49.3	74	49.3	2	1.3	2.48	.527	มาก	

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

4.4 ผลผลิตปลอดจากศัตรูพืช							2.56	.471	มาก	
4.4.1 ผลผลิตที่ได้ต้องไม่มีโรคพืชและการทำลายของแมลงมากกว่าร้อยละ 10	106	70.7	35	23.3	9	6.0	2.65	.592	มาก	N = 150

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการยอมรับ						μ	S.D	ความหมาย	อันดับ
	มาก		ปานกลาง		น้อย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
4.4.2 สํารวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชและป้องกันกำจัดตามคำแนะนำ	76	50.7	70	46.7	4	2.7	2.48	.552	มาก	
4.5 พื้นที่ปลูก : ไม่มีวัตถุอันตรายที่ทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต	75	50.0	74	49.3	1	0.7	2.49	.515	มาก	
4.6 การผลิตให้ได้ข้าวเปลือกตรงตามพันธุ์ มีเมล็ดพันธุ์ปนไม่เกินร้อยละ 5	68	45.3	75	50.0	7	4.7	2.41	.580	มาก	
4.7 การจัดการเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดี ได้ปริมาณต้นข้าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40							2.35	.351	มาก	
4.7.1 ตากฟ่อนข้าว 2-3 แดด เพื่อลดความชื้น	68	45.3	77	51.3	3	3.3	2.42	.559	มาก	
4.7.2 เก็บเกี่ยวเมื่อเมล็ดข้าวในรวง สุกเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ส่วน	61	40.7	87	58.0	2	1.3	2.39	.517	มาก	
4.7.3 รวงข้าวมีอายุประมาณ 28 วันหลังข้าวในแปลงนาออกดอกร้อยละ 80	39	26.0	108	72.0	3	2.0	2.24	.473	ปานกลาง	

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

4.8 การบันทึกข้อมูล								2.11	.616	ปานกลาง	N = 150
4.8.1 ต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัสดุ	43	28.7	86	57.3	21	14.0	2.15	.639	ปานกลาง		

อันตรายทางการเกษตร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการยอมรับ						μ	S.D	ความหมาย	อันดับ
	มาก		ปานกลาง		น้อย					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
4.8.2 ต้องมีการบันทึกข้อมูลแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดิน การกำจัดข้าวปน การเก็บเกี่ยว และการลดความชื้นของข้าวเปลือก	40	26.7	82	54.7	28	18.7	2.08	.671	ปานกลาง	
รวมเฉลี่ย							2.44	.529	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมเกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1. ปัจจัยคงที่ พบว่า เกษตรกร ยอมรับปัจจัยคงที่ที่อยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.54$) โดยการยอมรับที่ดินมากเป็นอันดับ 1 ($\mu = 2.79$) รองลงมา ได้แก่ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ ($\mu = 2.49, 2.47$ และ $\mu = 2.43$ ตามลำดับ)

2. ปัจจัยผันแปร พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรยอมรับปัจจัยผันแปรอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.27$) แต่เกษตรกรยอมรับเมล็ดพันธุ์ระดับมากเป็นอันดับ 1 ($\mu = 2.49$) รองลงมา ได้แก่ ทุนและน้ำมันเชื้อเพลิง ($\mu = 2.45$ และ $\mu = 2.37$ ตามลำดับ) ส่วนพืชปุ๋ยสด ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.31, 2.29$ และ $\mu = 1.71$ ตามลำดับ)

3. ปัจจัยด้านการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรยอมรับระดับมาก ($\mu = 2.47$) โดยเกษตรกรยอมรับการยอมรับของตลาดมากเป็นอันดับ 1 ($\mu = 2.77$) รองลงมา ได้แก่ ความปลอดภัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค ความมั่นคงในอาชีพ เทคโนโลยีและความรู้เกี่ยวกับการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยีรูปแบบและสื่อในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิ โภชานในการผลิตข้าวหอมมะลิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\mu = 2.56, 2.54, 2.53, 2.47, 2.46, 2.42$ และ $\mu = 2.36$ ตามลำดับ) ส่วนกระบวนการผลิตเกษตรกรให้การยอมรับในระดับปานกลาง ($\mu = 2.15$)

4. ข้อกำหนด วัฏปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรยอมรับในข้อกำหนดและวัฏปฏิบัติ ตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.50$) โดยเกษตรกรยอมรับ การใช้วัตถุดิบตราขายทางการเกษตร : ใช้ตามคำแนะนำในฉลาก มากเป็นอันดับ 1 ($\mu = 2.81$) รองลงมา ได้แก่ แหล่งน้ำ : น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ผลผลิตปลอดภัยจากศัตรูพืช พื้นที่ปลูก : ไม่มีวัตถุดิบตราขายที่ทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต การผลิตให้ได้ข้าวเปลือกตรงตามพันธุ์ มีเมล็ดพันธุ์ปนไม่เกินร้อยละ 5 และการจัดการเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดีได้ปริมาณต้นข้าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40.0 ($\mu = 2.67, 2.59, 2.56, 2.49, 2.41$ และ $\mu = 2.35$ ตามลำดับ) ส่วนการบันทึกข้อมูล เกษตรกรให้การยอมรับในระดับปานกลาง ($\mu = 2.11$)

5. ปัญหา และข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาลานกลางในระดับสูงสุด คือ ปัจจัยผันแปร ประเด็นด้านทุน

ข้อเสนอแนะ พบว่าเกษตรกรให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) อยากได้รับการสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์แก่กลุ่ม เช่น เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ และเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยอินทรีย์

2) ต้องการขอเงินสนับสนุนกิจกรรมจาก อบต.

3) ให้ขายผลผลิตข้าวใน โครงการได้ราคาสูงกว่าข้าวหอมมะลินอกโครงการ

4) แหล่งน้ำต้องสะอาด หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในนาข้าว

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุค่อนข้างมาก การศึกษาต่ำ แต่ทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมทุกราย

และได้รับรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเรือง พลายแก้ว (2551: 91) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 63.86 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.54 ปี จบระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากวิทยุโทรทัศน์ และผู้นำท้องถิ่น สำหรับเกษตรกรทั่วไป มีสภาพทางสังคมใกล้เคียงกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการคือ ร้อยละ 62.65 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 44.64 ปี จบระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น ๆ ได้รับความรู้ข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำท้องถิ่น วิทยุโทรทัศน์ เป็นส่วนใหญ่ ในส่วนอาชีพหลักของเกษตรกรทั้งหมด คือ การทำการเกษตร อาชีพรองส่วนใหญ่ คือรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 125,102.83 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับบุญเรือง พลายแก้ว (2551: 91) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและเกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

2. ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานของเกษตรกรของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้ร่วมโครงการ 5 ครั้ง สอดคล้องกับการถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานเกษตรอำเภอบรบือ (2553 :2) แต่เกษตรกรยังมีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้เฉพาะปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น ห้ามใช้ปุ๋ยเคมีเด็ดขาด ในระดับปานกลาง และมีความรู้ในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เกษตรกรสามารถผลิตเองก็ได้ ส่วนแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ได้รับในระดับมากจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเกษตรกรทุกคนได้เข้ารับการฝึกอบรม และได้รับจากเจ้าหน้าที่จากกระทรวงพาณิชย์ พระสงฆ์ สื่ออินเทอร์เน็ต น้อยที่สุด

3. สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิ

เกษตรกรที่ร่วมโครงการ ได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิจากทางราชการทุกราย ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน แหล่งผลิตเชื่อถือได้ จากการศึกษา เกษตรกรยังเข้าใจว่าเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในโครงการ เกษตรกรสามารถผลิตเองได้

การตัดสินใจเก็บเกี่ยวข้าว จะพิจารณาจากเมล็ดข้าวว่าสุกแก่ทั้งรวง ซึ่งสอดคล้องกับกรมการข้าว (2552:151-60) ได้ให้คำแนะนำในการเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว การนวดข้าวจะใช้เครื่องนวด มีการตากข้าวเฉลี่ย 4.5 วัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามหลักการจัดการเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดีได้ปริมาณต้นข้าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ที่ให้ปฏิบัติ ตากฟ่อนข้าว 2-3 แดด เพื่อลดความชื้น

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ปัจจัยผันแปร ในส่วนของพืชปุ๋ยสด ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมถึงกระบวนการผลิตและ การเก็บข้อมูล เกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่ม การฝึกอบรม การรับรู้ข่าวสาร การครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง เกษตรกรมีการทำการเกษตรทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ มีรายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรอง และการที่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับในระดับมากตามไปด้วย

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยคงที่และปัจจัยผันแปรทั้งหมด รวมถึงเทคโนโลยีและความรู้เกี่ยวกับการผลิต การบันทึกข้อมูล และการจัดการเพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพดี ได้ปริมาณ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

ต้นข้าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 เกษตรกรที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน นอกนั้นเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย จากสภาพพื้นที่นาเป็นที่ดอน ดินเป็นดินร่วนปนทราย ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกษตรกรตัดสินใจใช้ปัจจัยการผลิต เครื่องมือ/เครื่องจักรกลทางการเกษตร แทนการใช้แรงงานคนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับทองโรจน์ อ่อนจันทร์(2530:55) ที่ได้ให้ความหมายของการประกอบการหรือการจัดการไว้ แต่ในภาพรวม ยังถือว่าปัญหาการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ในส่วนของข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คุณภาพการผลิตข้าวภายใต้ระบบการจัดการคุณภาพ :GAP ข้าว ตามข้อกำหนด วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ที่กำหนด ของสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม (2553:8-10) ดังนี้ คือ แหล่งน้ำต้องสะอาด หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในนาข้าว ควรมีการตรวจนับแมลงศัตรูข้าวในแปลงนา ต้องอ่านฉลากให้เข้าใจก่อนใช้สารเคมี แบบการจดบันทึก ควรเป็นแบบที่เข้าใจง่าย เพื่อความสะดวกในการจดบันทึกของเกษตรกร มีการลดความชื้นข้าวเปลือกก่อนการเก็บรักษา ผลิตข้าวให้มีพันธุ์ปนน้อยที่สุดและผลิตข้าวสารให้มีเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ เกษตรกรยังมีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้ใช้เฉพาะปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น ห้ามใช้ปุ๋ยเคมีเด็ดขาด ในระดับปานกลาง และมีความรู้ในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเกษตรกรสามารถผลิตเองก็ได้ ส่วนแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับน้อยที่สุดจากเจ้าหน้าที่กระทรวงพาณิชย์ พระสงฆ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต จึงมีข้อควรพิจารณานำมาเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อนโยบาย ควรมีโครงการอย่างต่อเนื่องและขยายพื้นที่ร่วม โครงการเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับรู้เข้าใจและปฏิบัติตามในการผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้คุณภาพดีเพิ่มมากขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานควรมีการบูรณาการให้ความรู้ด้านวิชาการ บุคลากรรวมทั้งสนับสนุนเครื่องมือ/เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิต แก่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่ร่วม โครงการ

1.3 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องออกส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสาธิตวิธีการจัดทำแปลงเรียนรู้และควรให้เกษตรกรได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน

1.4 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม คณะกรรมการมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง สิ่งสำคัญตัวเกษตรกรต้องหมั่นแสวงหาความรู้ จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตามข้อกำหนด วิธีปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างถูกต้อง ถ้าเกษตรกรมีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง ก็สมควรให้มีการผลิตใช้ใน โครงการและเกษตรกรที่สนใจต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ในพื้นที่อื่น ในระดับกว้างขึ้น เช่น ในระดับจังหวัด ศึกษาประชากรมากกว่านี้ โดยการสุ่มตัวอย่างแทนประชากรทั้งหมด

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ 2 กลุ่ม ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ และเกษตรกรที่ไม่ได้ร่วมโครงการหรือการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ถึงแม้เกษตรกรร่วมโครงการจะมีอายุค่อนข้างมาก การศึกษาส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่เกษตรกรก็ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก ทำให้เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับมากตามไปด้วย จึงทำให้ภาพรวมเกษตรกรให้การยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ได้แก่ ปัจจัยคงที่ ให้การยอมรับอยู่ในระดับมากทั้งหมด การยอมรับมากในระดับสูงสุด คือประเด็นด้านที่ดิน ปัจจัยด้านการผลิตโดยภาพรวมยอมรับอยู่ในระดับมาก การยอมรับมากในระดับสูงสุดคือ ประเด็นด้านการยอมรับของตลาด ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติ ตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก การยอมรับมากในระดับสูงสุด คือประเด็นด้านการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร : ใช้ตามคำแนะนำของตลาด ส่วนปัจจัยผันแปร โดยภาพรวมเกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง การยอมรับปานกลางในระดับสูงสุดคือ ประเด็นด้านพืชปุ๋ยสด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว (2552) การผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2549) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agriculture Practices :GAP) กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ (2545) เอกสารวิชาการที่ 37 เรื่อง ข้าวพันธุ์ดี กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ (2553) คู่มือระบบการจัดการคุณภาพ GAP ข้าว เพื่อใช้รับประทานและแปรรูป
- ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ (2530) เศรษฐศาสตร์เกษตร พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- บุญเรือง พลอยแก้ว (2551) “การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบจัดการคุณภาพเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร” ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม (2553) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร ปี 2553 เอกสารประกอบการดำเนินงาน
- สำนักงานเกษตรอำเภอบรบือ (2553) แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
- _____ (2553) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร ปี 2553 รายงานผลการดำเนินงาน